

S'Esclop

11

Quadern cultural

II època, any II

3,00 €

Mallorca, setembre-octubre 2003

Longino, aquarel·la

Agustí P. Aguiló
Josep Lluís Aguiló
Emmanuel Berland
Àngels Cardona
Maria Teresa Ferrer
Joan Fullana
Pau Janer
Maria Rosa Llabrés
Miquel Àngel Lladó
M. Mercè Domínguez
Jaume Mesquida
Jordi Pàmias

Pere Perelló
Pere Rosselló Bover
Rafel Serra Costa
Josep Vallespir
Antònia Vicens
Àngel Terron
Maties Tugores
Vicent Tur

Il·lustracions:
J. Coll Bardolet
Joan Costa

Crespí i Alemany
Juana Fernández Llobera
Lluís Florenç
Bernadí Homar
Longino
Maribel Martínez Mayans
Marilús Miranda
Robert
Yolanda Rodríguez
Jean Serra
Miquel J. Servera
Tudanca

Editor: **S'Esclop**,
associació cultural

Director:

Joan Fullana

<joanfullana@terra.es>

Consell de Redacció:

Pep Toni Martorell

Rainelda Palerm

Gaspar Servera

Miquel J. Servera

Magdalena Vidal

Administració:

S'Esclop

Apartat de Correus 332

07181 Palmanova (Calvià)

Telèfons: 971 - 686709

971 - 439209

971 - 693933

Fax: 971 - 689675

<sesclop@hotmail.com>

Publicitat:

Telèfon: 639 - 954223

Coberta:

Longino

Disseny:

Joan Fullana

Tractament

d'imatges:

J. Domenech

&

Miquel J. Servera

Dipòsit legal

PM-2551-2003

Agustí P. Aguiló 20 i 21

Josep Lluís Aguiló 27

Emmanuel Berland 30

Àngels Cardona 25

Maria Teresa Ferrer 15

Joan Fullana 22 i 23

Pau Janer 28

Maria Rosa Llabrés 18

Miquel Àngel Lladó 29

M. Mercè Domínguez 4

Jaume Mesquida 27

Jordi Pàmias 17

Pere Perelló i Nomdedéu 5

Pere Rosselló Bover 10 - 12

Rafel Serra Costa 13

Àngel Terron 3

Maties Tugores i Garau 8 i 30

Vicent Tur 16

Josep Vallespir 19

Antònia Vicens 7

Il·lustracions:

Josep Coll Bardolet 5

Joan Costa 28

Crespi i Alemany 19

Juana Fernández Llobera 4

Lluís Florenç 32

Bernadi Homar 12

Longino 1

Maribel Martínez Mayans 9

Marilús Miranda 29

Yolanda Rodríguez 26

Jean Serra 25

Miquel J. Servera 10 i 16

Tudanca 31

S'ha fet un tiratge de 501 exemplars numerats del 0 al 500. Aquest és el número

- 8 -

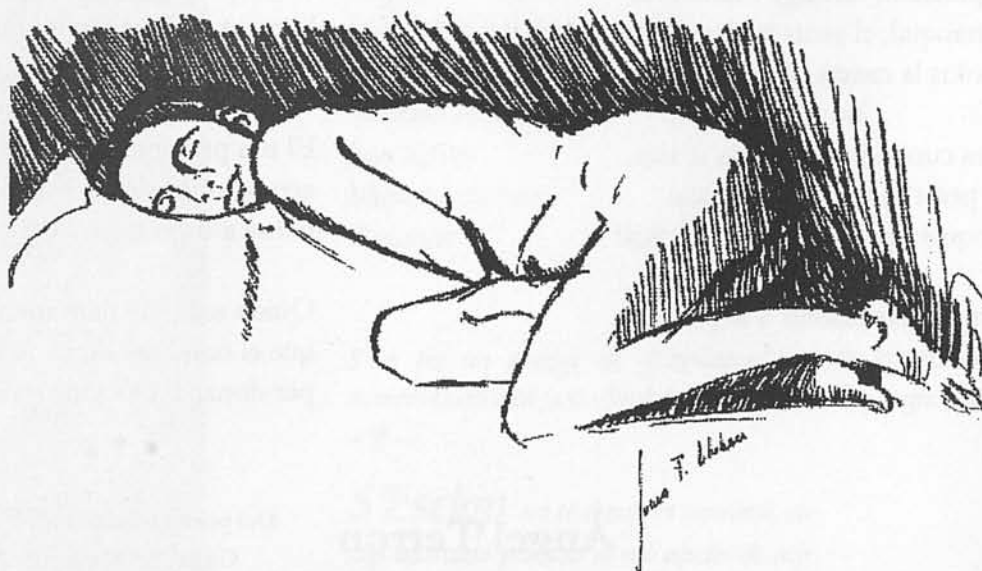
S'Esclop no té el suport econòmic de cap institució privada ni rep ajudes de cap organisme autònom o municipal

Dansa d'Eros i Psique

Mans arrauxades que així, soltes i frisosos del fum furguen la carn,
carn que a poc a poc s'obre luxuriosa i tendre, banyada en suor,
suor d'espígol incandescent amb una calor nocturna plena de mans.
Dits esvalotats que enardits i en zel pessiguen un a un els pits,
pits i mugrons que s'inflen fermes tot saludant la dolça llengua,
llengua entremaliada que xucla cap a dins la flor i llepa els dits.
Pell morena que s'inflama plena d'ambrosia i suc salat del clavell,
clavell que gemega els plaers lluent del meu amant i el seu cos,
cos que es transforma en música d'estels i en espurnes de pell.
Espasa que creua el mont de Venus i bull victoriosa en la dansa,
dansa subterrània que amara fractals d'or entre els ecos dels petons,
petons que s'escampen lliures i lascius cap avall cercant l'espasa.
Aquest és el cant de l'amor triomfant que de sobte envaeix la carn,
carn i suor, mans i pits, llengua i dits, clavell i cos, pell i paraules,
paraules de dansa, petons i espasa que tracen el cant dels amants.

De *Poemes de carn i paraules*
El Tall Editorial, Mallorca 2003

M. Mercè Domínguez

Juana Fernández Llobera, il·lustració de *Poemes de carn i paraules*

Els Idus de l'Horror

D'on decreix, Selene,
Ton tísic somriure
De la pluja en cant
La vermella horror.

Sóc Endimió.
Sol vaig entre camps
De roses musties
I tombes d'arena.

Ton bes, com serena
Claror s'extravia
Entre himnes de sang
I bels de dolor.

No dorm. Tot l'amor
S'anega en el fang
Que ma set trepitja.
Ma carn és encesa!

Mos ulls no comprenen
Els tels de calitja
Que oculten ton bram.
T'aguait al turó

Blanc d'Harmagedó.
Mon signe és un ram
De serpents proscrites.
Accepta'm l'ofrena!

Em lliguen cadenes
Més fortes que la ira.
Prometeu sóc. Brand
El foc d'Helicó

I el xai de Jasó
Corona mon cap.
Esclau del migdia
Repens la Promesa.

Oh paraula opresa,
Càntir d'ambrosia,
T'escamp en l'ingrat
Idus de l'Horror.

Cançó d'Europa vora la foganya

Europa se cansa
Corpresa en la dansa
Dels fills, en l'estança
D'un món que s'avança
A ell mateix. Europa
Se fon i se tanca
Darrera la tanca
Del temps que li manca,
Mentre el Mal s'escampa
Li empapa tot gest.
Europa és bubota
Que vaga en la ignota
Regió, Cabota
D'un temps que s'esgota
Rabent. I se'ns mor...
Europa se'ns mor
Dins els ulls, al cor,
Als llavis que l'or
Segella, als dits
Que palpen vestits
Gastats, entre crits
De por i acudits
De boja. Europa
És un cigne mut,
Un borrós escut
D'armes, latitud
Perduda en un Sud
Sense nom. Europa
És la cançoneta
Que un vell xiuxiueja
Capbaix, mentre vetlla
El caliu i es senya
Amb un signe estrany.

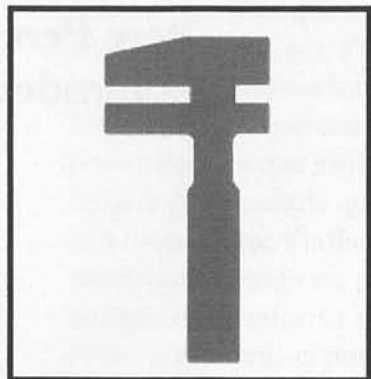
Aquestes dues composicions formen part del recull inèdit *Ana-tema*, elaborat durant l'estiu i tardor de l'any 2002.

Pere Perelló i Nomdedéu

J. Coll Barolet, Flautista

Joan & Pedro

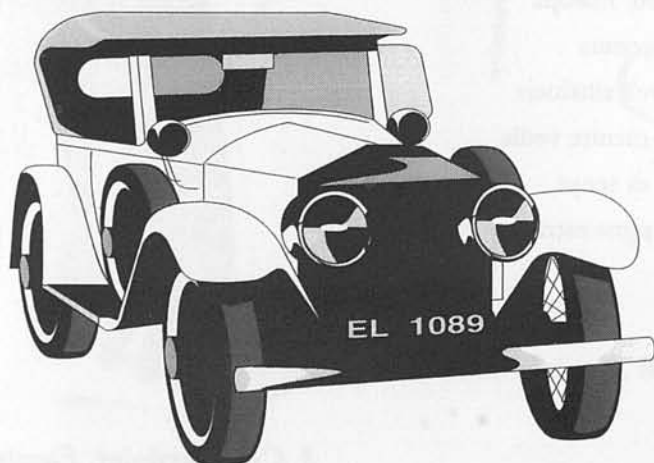

ES TALLER

CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT (AC)
POSTA A PUNT DE MOTOR
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASSAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA

Telèfon i fax 971-755365
C / General Riera, núm. 25, baixos
07003 Palma
Servei en carretera 24 hores
Telèfon 971-471538

www.comercialmallorca.com

SAGITARI

Llibreria

Llibreria especialitzada
en poesia

www.libreriasagitari.com

**Entri a la nostra web i conegui els
serveis que posam a l'abast dels
interessats en Poesia i Literatura**

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 - 730608
- Informació i comandes per fax:
971 - 283388
- Informació i comandes per correu electrònic:

xabraham@teleline.es

Servei de venda amb lliurament
contra reemborsament

Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat

Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca

Pàrquing a 50 metres

Antònia Vicens i Picornell

va néixer l'any 1941 a Santanyí, un poble mariner i pagès del Migjorn mallorquí. La seva trajectòria literària s'inicià amb *Banc de fusta* i, amb un recull de relats curts, va guanyar el premi «Vida nova del Curs Literari de Cantonigrós» i, l'any 1967, amb *39° a l'ombra*, el «Sant Jordi de novel·la». Quan era joveneta a la vila de Santanyí no hi havia cap biblioteca ni llibreria i -com es reflecteix en alguna fotografia que es conserva d'aquella època- li agradava passejar en bicicleta i escoltava amb molta d'atenció les converses de la gent gran. Com ho recorda en el pròleg de *Banc de fusta*, Bernat Vidal i Tomàs: «*Passà el temps i un bon dia es va presentar a ca nostra amb un article per si era publicable. Aleshores, al poble, féiem un curiós periòdic que arriba a tenir un cert interès i del qual jo era una mena d'assessor literari. No record gens de què tractava l'article, però hi havia enginyoses observacions...*»

Observadora de la realitat que la envoltava -un món patriarcal que es desfeia per l'erosió de les mutacions socials i econòmiques, que modificaven la visió quasi paradisiàca de Mallorca- i interessada sobretot per la condició de la dona, la solitud humana, la llengua i la terra, la seva obra mostra una visió personal sobre les transformacions que, relativament en poc temps, ha experimentat l'Illa i com aquests canvis han influït en la configuració de les generacions posteriors. Juntament amb les obres citades abans, el seu corpus literari està format per *Material de fulletó* (1970), *La resta de tots els morts* (1975), *La santa* (1980), *Primera comunió* (1980), *Quilòmetres de tul per a un petit cadàver* (1982) [Premi «Ciutat de Palma de novel·la» de 1981], *Gelat de maduixa* [Premi «Ciutat de València de novel·la» de 1984], *Terra seca* (1987), *Vocabulari privat* [escrit conjuntament amb Josep Maria Llompart i publicat l'any 1993], *L'àngel de la lluna* (1998), *Massa tímid per lligar* (1998), *Febre alta* (1998) i *Lluny del tren* (2002).

Sant Jordi

Vaig passar dies, setmanes, en un estat desficiós, com si esperàs una visió que em guiés. Estones estava ajagut al llit, una mica embambat, altres en canvi, vagarejava pel camp, atent a qualsevol brogit, variació de color, o bé de forma, mirant constantment el pelegrinatge dels niguls i les seves mutacions, fins que un dia, en aquesta hora subtil, quan la nit desapareix com d'amagat, talment un fantasma sorprès amb la seva disfressa absurda, i la claror del dematí obre camins damunt les muntanyes i retxilleres damunt l'herba, idò vaig veure'l, sobre l'arcada del cel, molt jove, molt esvelt, muntat en un cavall abrivat, amb una llança alçada a punt d'escometre un dragó gegant que volia engolir-se una donzella.

Commogut, em vaig adonar que els porus se'm tancaven, que l'ànima se m'encongia, s'evaporava, em fugia, cercant espais i conjures. Així que, temorenc de no perdre la revelació, vaig córrer al meu estudi i, delerós -semblava que una força estranya em conduís la mà- vaig agafar el pinzell i vaig reproduir damunt la tela la figura del sant. Clar, vaig pensar després, observant la meva creació, li caldrà un nom, una identitat. I una mena de fibladura, com una punta de ploma de paó, escrivia dins el meu cervell, mentre jo l'anava imprimint en un pergamí: fill de nobles, nascut a Capadòcia en temps de Dioclecià, oficial ple de mèrits, estimat de l'emperador, el gran amor impossible de l'emperadriu Alexandra, renunciarà a la seva carrera ascendent pel fet de confessar-se cristià, i morirà decapitat, després d'atemorir el poble fent sortir dimonis de les columnes del temple. Malgrat això, serà aclamat arreu del món, i duran el seu nom: Jordi, molts ordes militars; i els que rebugen les armes, en nom seu, per sempre, es regalaran un llibre, i una rosa vermella...

Vaig anar vora la finestra, vaig retirar la cortina. A defora, tot semblava commós. El perfum del jardí va omplir els meus sentits i, com després d'una borratxera, vaig advertir que el cor em pujava a la gola per l'ensurt de sentir-me, puix cal dir-ho, tan gran com Déu.

-Sembla que has viatjat lluny, molt lluny- la veu de la meva amiga em va tornar el moment real. Cal dir que m'havia oblidat d'ella, estirada damunt coixins, en un racó de la sala. Pausadament va agafar un pètal de clavellina del gerro que hi havia a la tauleta, va ficar-lo enmig de les pàgines de la novel·la que estava llegint, i em va dir: -Aquest Jordi de qui tan parles, digues-me, on podria jo trobar un home com ell? Seria capaç de recórrer el mon sencer.

-Estimada!- va esser un recurs d'urgència, quelcom per sortir-li al pas. -Cerca dins els teus somnis.

Antònia Vicens

Aquest relat breu, -juntament amb altres onze referents a figures del santoral i amb el nom d'*Icones* i il·lustracions de Miquel Mestre Font- va ser publicat en el calendari de l'OCB de 1991.

Tres variacions sobre l'abisme

“... *Le diable, sans doute, veut que, dans le moment juste où l'homme approche de son but, il invente aussi des pouvoirs sur l'énergie qui vont le jeter en dehors...*”

Pierre Jean Jouve (1887-1976)

I

Paraules sense color i sense fe
 -que gairebé sempre es perden
 dins les múltiples veus de la nit-
 em convencen i desperten en mi,
 velles cançons
 -oblidades per la innocència-
 i fan sobtadament,
 que una musa desconeguda però amiga
 intenti crits sense remor i sense violència.

Fred... fa molt de fred
 dins el dia sense dia
 del meu firmament.

Dimonis sense rostre,
 s'obliden de la mentida
 i es riuen d'aquelles cançons desuètes,
 que parlen de pecats i de veus interiors.

Sons nocturns, salvatges i sarcàstics,
 ballen lentament amb la meva ombra.

El somni -vell i ja rebel-
 impedeix el darrer color
 de la meva grandesa.

II

Un crit dins la pau del cel
 sense fe i sense vida,
 cau dins la nit amargosa;
 els sons nocturns
 -gairebé sempre irònics-
 maltracten la meva il·lusió.

Una mirada,
 bondadosa i sincera
 cerca debades,
 els darrers vincles.

El somriure d'un xiquet,
 enmig de la tempesta,
 pareix allunyar-se de la meva bogeria.

En aquell moment,
 els déus canten cançons tristes
 i els homes,
 -enmig del pecat i del somriure-
 criden desesperats
 els múltiples mots -veus nocturnes-
 brutals i despietats,
 a la soledat,
 deessa d'una veu desitjada.

III

Desperta i atenta,
 la meva acòlita,
 està a l'aguait.

Les remors del dia, gairebé secretes,
 amaguen paraules que ningú no coneix.

Els sorolls dels gemecs,
 intenten despertar
 al dia secret d'un moment perpetu
 amagant-se dins el delicte,
 amic dels déus caiguts.

A lluny, molt a la llunyania,
 un vent secret, però conegut,
 no convenç a ningú,
 i fa que, de tant en tant,
 el dimoni, partidari de la mentida,
 vomiti en el semblant ocult del dia,
 velles cançons
 -oblidades dels déus-
 i compostes
 -totes-
 de fantasies inestables
 que transformen l'aire en tristor.

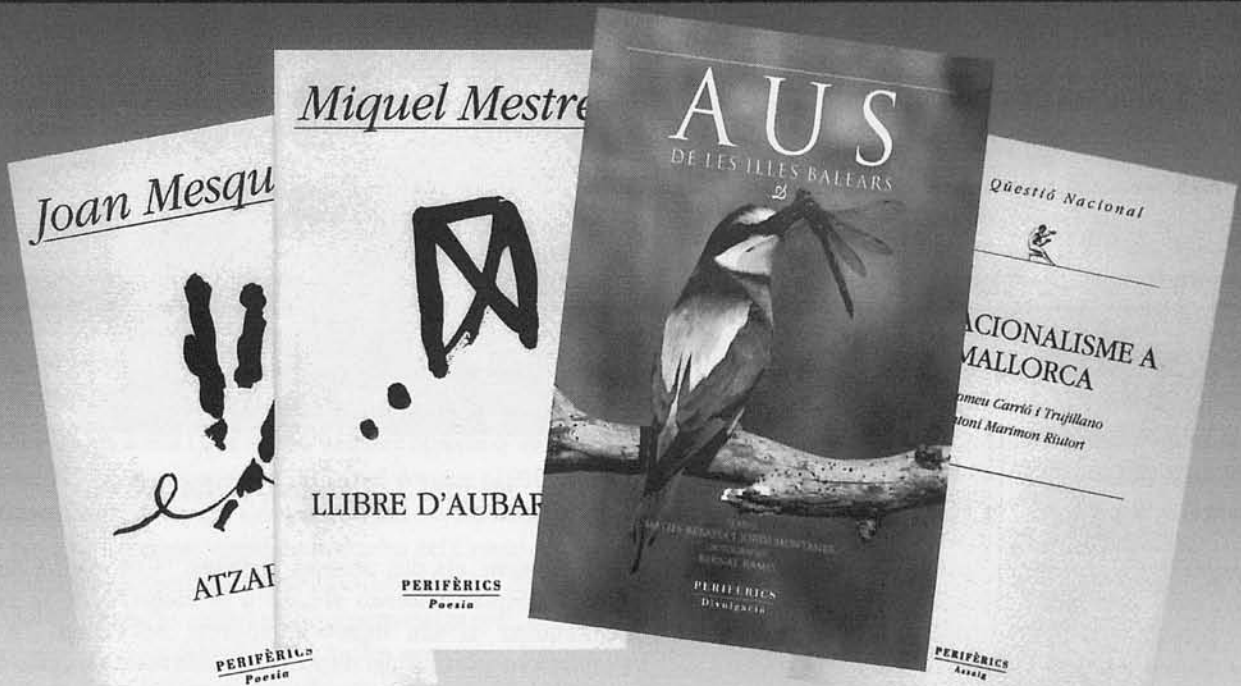
Maties Tugores i Garau

(del poemari inèdit *Les entranyes de l'abisme*)

Maribel Martínez Mayans: Es Gorg Blau a la serra de Tramuntana (2003)

NOVETATS DE PERIFÈRICS

A TOTES LES LLIBRERIES

PERIFÈRICS

Can Serinyà 9, 2n - 07003 Palma (Mallorca) - Tel. (971) 72 79 39 - Fax (971) 71 95 65 - baltar2@baltar.infonegociu.com

Com un calfred de llum *

Com un calfred de llum, el darrer llibre de poemes de Rafel Bordoy, és, en la meua opinió, una mostra de la plenitud poètica a què ha arribat el nostre autor. Juntament amb *Cronologia* (1998) i *El blau de la distància* (2001), els dos llibres anteriors, «Com un calfred de llum» ens revela un poeta que sap convertir en art el que els seus ulls veuen, que sap captar la bellesa del món que l'envolta i que la sap transmetre als lectors. I això és possible perquè, com aquells homes purs de què parlava Joan Maragall a l'«Elogi de la paraula», el nostre poeta no està contaminat i els seus mots ens comuniquen tota la força de la paraula viva. No em referiré aquí a les diverses facetes de Rafel Bordoy, a la seva tasca com a traductor de Quevedo, a les seves obres d'investigació històrica sobre Santa Margalida o de recopilador de goigs. Ni tampoc a la seva ja àmplia trajectòria com a poeta, amb sis llibres publicats abans de «Com un calfred de llum». Avui, es tracta de presentar aquest llibre, una obra breu —de just vint-i-tres poemes—, però intensa i rica de significats.

«Com un calfred de llum» és un poemari sobre el tema de la vivència de la festa al poble de Santa Margalida. Bordoy parteix de la commemoració de Santa Catalina Tomàs, que el poble de Santa Margalida celebra cada any el primer diumenge de setembre. Però, tot i el que hom podria pensar, els seus versos superen completament el localisme i el caràcter anecdòtic a què el tema triat l'hauria pogut conduir. El tema de la festa, en les mans de Rafel Bordoy, s'omple de significats i de sentits, fins al punt de convertir-se en un símbol que va molt més enllà del motiu que l'ha originat. Com indica Antoni Vidal Ferrando en el magnífic pròleg que enceta el llibre, «Com un calfred de llum» permet diverses lectures a diferents nivells:

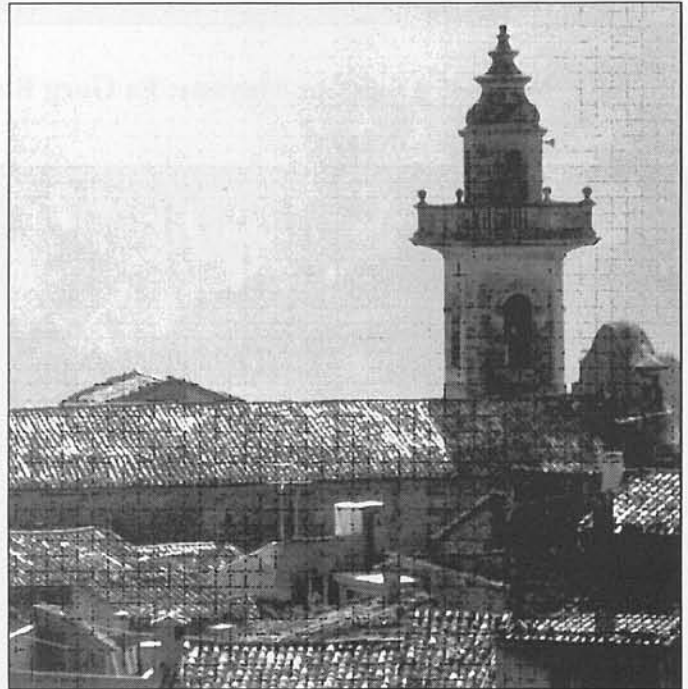
1) La festa com a expressió de la vida de la col·lectivitat, en la qual el jo del poeta se sent immers. En aquest sentit, «Com un calfred de llum» és una metàfora de la identitat col·lectiva del nostre poble i una reflexió entorn del perill de desaparició que amenaça la nostra cultura.

2) La festa com a metàfora de la vida humana, de la felicitat efímera i de la nostra caducitat. I, d'aquesta manera, el llibre és també una reflexió entorn de la pròpia existència, del sentiment del pas del temps i del perill de la mort que assetja el poeta.

Tot seguint aquestes dues idees o línies mestres, que quasi sempre apareixen entrelaçades i resulten difícils de separar, intentaré explicar-vos una mica quina ha estat la meua «lectura» del llibre. Començaré pel principi de tot: pel títol. «Com un calfred de llum» és, al meu parer, un títol magnífic, perquè aconsegueix sintetitzar l'emoció, l'impacte que la festa del poble produeix en el poeta. Es tracta d'una doble imatge: és, per un costat, un símil o comparació (introduït per la conjunció «com») i, per un altre, és també una sinestèsia (és a dir, la unió de dues expressions provinents de dos sentits corporals diferents). Així, l'experiència de la festa és comparada a «un calfred de llum», és a dir, a una sensació a la vegada de caràcter tàctil

(el calfred) però també de naturalesa visual (la llum). La unió d'aquestes dues sensacions provinents de sentits diferents, el tacte i la vista, ens produeix una impressió creixent, una gradació, que en arribar al final es transforma gairebé en una explosió.

Naturalment, però, el contingut del llibre segueix la intensitat que el títol anunciava. Els vint-i-tres poemes que formen «Com un calfred de llum» ressegueixen els diferents moments de la celebració de la festa i al·ludeixen alguns dels episodis de la vida de Santa Catalina Tomàs. Per això, les tres primeres composicions es poden considerar una mena de prefaci o introducció a tot el llibre. Així, el poema que obre el volum, «Valldemossa», és una evocació dels orígens valldemossins de la «Beateta», en la qual trobam referències tant a la naturalesa (els xiprers, les oliveres, la lluna sobre el mar...) com als indrets monumentals de la vila de la costa Nord (la Cartoixa, els palaus, els carrers empedrats, etcètera).

Miquel J. Servera, *Valldemossa*

Igualment, els dos poemes següents, «Convent» i «D'un blanc insospitat», tornen al·ludir a la biografia de la santa mallorquina: al seu ingrés al convent de Palma i a les temptacions que rebé del dimoni, les quals recrea la celebració popular.

A més, cal remarcar que, just arribats a aquest tercer poema, els lectors ja ens adonam d'un dels trets del poemari: la diversitat formal, que duu el nostre poeta a combinar poemes breus —d'entre uns dotze o quinze versos aproximadament— amb poemes llargs i textos en prosa. Unes pàgines més endavant, encara, trobarem alguns sonets amb mètrica i rima i d'altres sense rima, que podríem considerar sonets

exclusivament "visuals". També, just aquí, al començament mateix, ja comprenem la filiació estètica de Bordoy. "D'un blanc insospitat", per exemple, ens recorda clarament la poesia basada en les imatges i de tema neopopular de la Generació del 27 i, sobretot, l'adaptació que en feren els poetes mallorquins de la postguerra, especialment Blai Bonet a «Quatre poemes de Setmana Santa».

Ara bé, és al quart poema, "Setembre", quan comença realment el llibre, ja que hi apareix com a central el tema de la festa. "Setembre" és una descripció sintètica d'aquesta època de l'any: el color d'"or pàl·lid" del camp, "l'encís de les alfàbregues", la claror del dia que s'escurça, la maduració del raïm ja a punt per a la verema... Els quatre versos finals de "Setembre" ens anuncien l'esclat de la commemoració, que és presentada com un alliberament tant dels feixucs treballs quotidians com de les tempestes violentes d'aquesta època de l'any:

*Tan sols la festa ens ha de redimir
dels deures que ens ofeguen, de la pluja
que s'insinua a cada indret
de la rosa dels vents.*

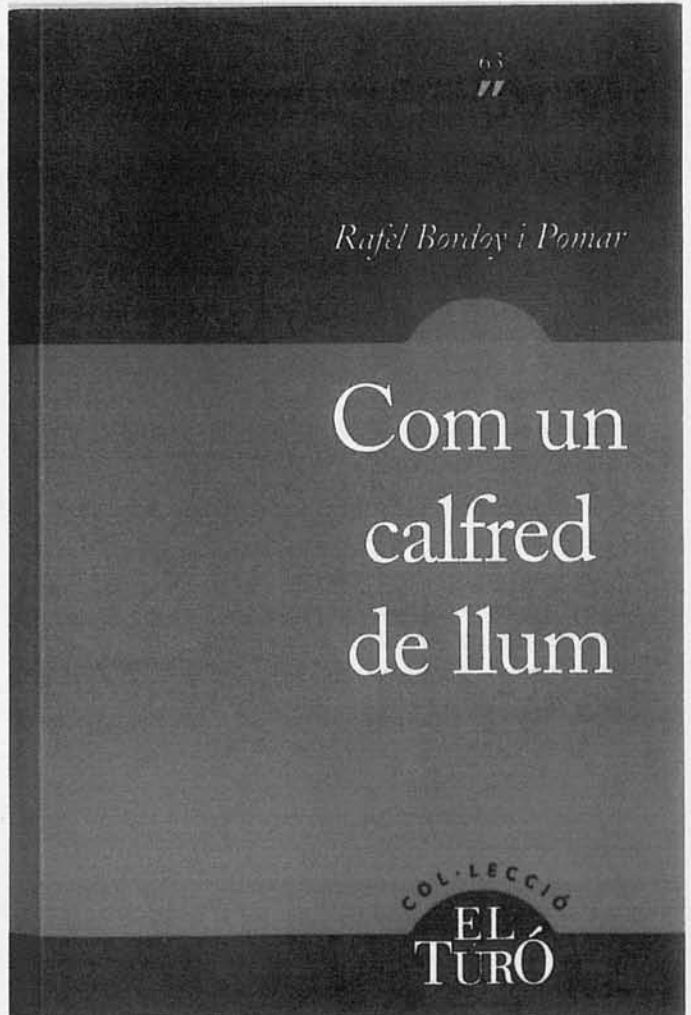
La festa, i el poble, que fins ara no havien aparegut, esdevindran ara els protagonistes del poemari. Però encara el poeta ens farà una breu referència a una altra de les llegendes més relacionades amb la vila de Santa Margalida: la del Comte Mal. Al poema "Sobre les runes del palau", Rafel Bordoy ens remet a una època llunyana, el segle XVII, quan encara persistien els privilegis feudals, que coartaven la llibertat del poble i ofegaven "les velles llibertats / i els drets escrits sobre la pell, / colrada de treballs i de centúries." En aquest context, el poeta recorda la figura llegendària del Comte Mal, que ha quedat impresa en la memòria col·lectiva del poble mallorquí en el cançoner popular de Mallorca i que també va ésser objecte d'un llarg poema, titulat precisament «El Comte Arnau» (1950), de Guillem Colom. Aquest Comte Mal del nostre cançoner, que no és més que una versió mallorquina del Comte Arnau de Catalunya, és una figura molt vinculada al poble de Santa Margalida, ja que es correspon a un personatge real, que va viure just un segle després de la nostra santa: don Ramon Çafortesa Pacs-Fuster de Villalonga i Net (1627-1694), segon comte de Santa Maria de Formiguera i senyor de la vila de Santa Margalida, entre d'altres indrets. El poema acaba amb aquests versos, que constaten com aquesta època de violències, d'injustícies i de temors s'ha esvaït definitivament i el seu sofriment s'ha transformat en l'esperit de la festa del poble:

***"Perquè l'hospitalitat vertadera no
consisteix a refusar la nostra
identitat, sinó a oferir-la als altres."***

*Ja no cavalca el Comte Mal
sobre la por dels súbdits, soterrada
sota un trespol enjogassat de murta.
Ja fa temps que emmudiren els trabucs
i reposen les llances orgulloses.
El sacrifici dels antics herois
encén avui la porpra dels domassos.*

A partir d'aquí els poemes del llibre faran referència a aspectes concrets de la festa, de la tradició i de la vida del poble: les flors, la plaça, les "tires de paperins / en el cel de la plaça", els dàtils, les xeremies, els picarols, la murtra, l'ofici de tres, el ball de l'oferta, el vestit popular, etcètera. Tot això ens conduirà fins a l'esdeveniment central que transforma la vida quotidiana i obre la vila a gent de pertot arreu. Rafel Bordoy ho sintetitza en els dos versos finals del poema "De bon matí":

*El poble meu s'ha fet hostatge avui,
obert, de bat a bat, a tots els vents.*

Sens dubte, es tracta d'una metàfora de la necessitat del nostre país de projectar-se com a poble sense renunciar als nostres costums i a les nostres tradicions. Perquè l'hospitalitat vertadera no consisteix a refusar la nostra identitat, sinó a oferir-la als altres.

«Com un calfred de llum» és ple d'una simbologia, que representa els anhels i els temors personals del poeta i, a la vegada, els perills i els desigs de la nostra vida col·lectiva. Així, l'amenaça de la pluja, per exemple, es repeteix al llarg del volum, per tal d'indicar allò que pot fer malbé els nostres projectes. Les "campanes de colors" i els "picarols" esdevenen el signe de l'alegria. Però, sobretot, al llarg del poemari destaca un símbol: la gerra, que representa la vida en comú, l'amor i la solidaritat. El poeta mateix ens n'explica el significat, quan al poema "T'esperaré", ens diu:

*I portarem la gerra entre nosaltres,
com una baula fràgil, com un símbol
que defineix alhora amor i pàtria [...]*

La fragilitat de la gerra, que aviat tornarà "a ser terrissa / sobre la pell perlada de l'asfalt", també la converteix en un element idoni per representar la caducitat i la inconsistència de la vida humana. Una caducitat, aquesta, que és semblant a la dels focs artificials, sense "memòria ni futur", només "present erràtic". Però, fruit d'aquesta reflexió sobre la vida del poble, «Com un calfred de llum» també conté un vessant social, que ens recorda alguns dels poemes de Miquel Àngel Riera, sobretot de «Paràbola i clam de la cosa humana». El trobam, per exemple, en aquests versos del poema titulat "Dimonis":

*I tanmateix no som
nosaltres els dolents de la pel·lícula.
Són molts els que ens faran la competència:
els arrogants, alius i prepotents,
ressentits, envejosos, rancorosos,
els corruptibles, els estafadors,
els polítics venals i aquells qui els compren,
aquells que, de l'engany, en fan ofici,
els traficants de droga
i venedors de mort,
els qui planyen el pa als qui manco tenen,
els qui maten infants i deixen orfes,
els senyors de la guerra, els dictadors...
sense vestits de sac
ni pellerings negres i vermells,
sense ferests banyams ni picarols;
asseguts al volant
de cotxes imponents
o darrera la taula d'un despatx,
encorbatats i circumspectes.*

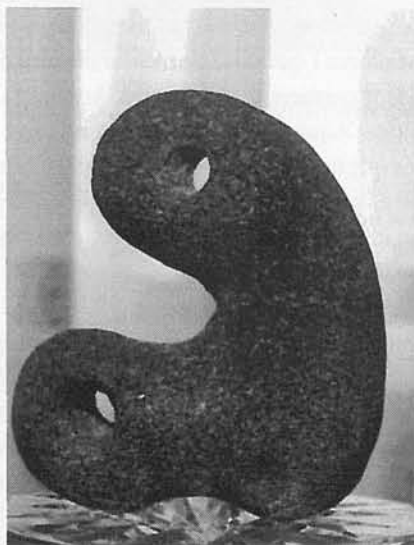
Com podríem creure, el caràcter efímer de la festa —de la vida— no fa caure el poeta en el pessimisme. Al final del llibre, quan la festa ja s'ha consumat, els símbols de la pluja i de la gerra s'uniran: l'amenaça de la pluja es farà realitat, però ja no serà un perill, sinó que convertirà en fang el polsim de les gerres trencades. Un fang que esdevé l'indici de la regeneració, el començament d'un nou cicle, d'una vida nova. La certesa de la mort, per tant, no porta el poeta a la desesperació. Tot el contrari: Rafel Bordoy només desitja que, davant la destrucció inevitable del pas del temps, es conservi el seu record: això és, la seva petjada com a home i, en el pla col·lectiu, la nostra cultura com a signe d'identitat del poble. Així ho demana en els versos finals del darrer poema, titulat "Acaballes":

*Ja ho sé que tanmateix ens consumim
dins eixa terra que ens acollirà,
quan véngui la tardor definitiva.
Res no perdrem, però,
si al conjur de la festa,
quan el diumenge torni reverdir,
ens redimiu, Senyor, de l'oblidança.*

Estic segur que l'oblit que el poeta tem és impossible, amb uns poemes tan bells i tan arrelats a la nostra manera d'ésser i a la nostra tradició cultural, com els d'aquest llibre. Rafel Bordoy, amb un «Calfred de llum» ha escrit una d'aquestes obres amb les quals tots ens sentim identificats, en les quals tots ens veim reflectits. És a dir, un poemari arrelat al seu món més immediat però que, a la vegada, és absolutament universal. Així, el seu llibre ja no és seu: és de tots nosaltres.

Pere Rosselló Bover

*Presentació a Santa Margalida, el 18 de juliol de 2003, de *Com un calfred de Llum* de Rafel Bordoy i Pomar, (amb pròleg d'Antoni Vidal Ferrando).

Contemplació, Bernadí Homar

ÀNGEL QUE EM PARLA EN SECRET PER SORPRESA

Aquest adéu, comiat inacabable,
 segueix aquí, al lloc on visc
 i on vaig néixer amb urgència,
 rodejat de bufons nocturns,
 escombraries camuflades
 i roba estesa de fa dies...

La meua mà abasta l'extrem
 del fil que em lliances,
 ple de nus, ple de bagues... ..en quin d'ells et vaig perdre?

Va ser quan reies cavalcant sobre els estels...?

"...infinite sadness..."

Potser en el tren que fa mesos va sortir de l'estació
 i encara ningú no sap si ha arribat?

Escolta'm:

No sé si et puc saber més.
 No sé si sabria saber-te de nou.
 Et reconec en aquest dring ↓ brillant, diàfan,
 aire de mar que refresca aquesta calor contínua
 que no acaba ni vol cedir
 ...i que la teua veu líquida, la teua veu de gas...

movent-se
 de bussejar
 somrient :)

.....no apaga, sinó atia més encara.....

cantant
 amb un a donq
 creixent

Mira'm:

Massa munt d'imatges
 per tan poc paper
 ".....'uou' ou 'sar aj iy ou
 'jarid' ou 'sar aj iy ou"
 "Més val un teu pensament
 que tot el món si me'l donen"

Quan la repetelxis
 en fotografies de plata...
 ...me'n guardaràs una?

Botiga de pell

ARTICLES DE REGAL

Avinguda Peguera, 66
Local 7
Peguera-Calvià-Mallorca

Telèfon 971-686709
Fax 971-687942
Pep-Toni @ wanadoo

TELEVISIÓ, RÀDIO, VÍDEO, HIFI,
FRIGORÍFICS, ELECTRODOMÈSTICS

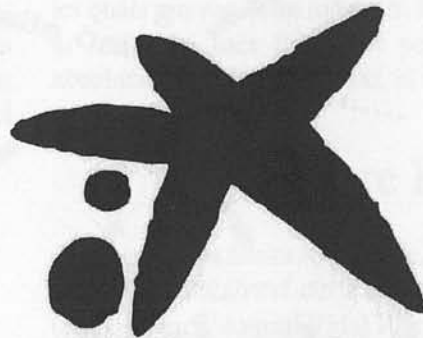
Plaça Abu Yahya, núm. 1.

Telèfons: 971-751269,

971-205013,

971-206214.

07003 Palma de Mallorca

"la Caixa"

220 oficines
al seu servici

La 1ª xarxa bancària
a les Illes Balears

L'oficina de
Joan Alcover,
07006 Palma,
al seu servici

AROMES

Cançó de bres
que mou pètals de flor
dins la sabana.
Demiürgs que remenen
el brancatge del món.

BATECS DE LA TERRA

Creixen escards
entre pedres mossegades
per la misèria.
Ressò de campanes
a la terra que alena.

REPICS SOLIDARIS

Clamors de mort
us colpegen la porta.
Cors de la terra,
obriu les vostres fronteres
a la humanitat!

GALIVANÇA

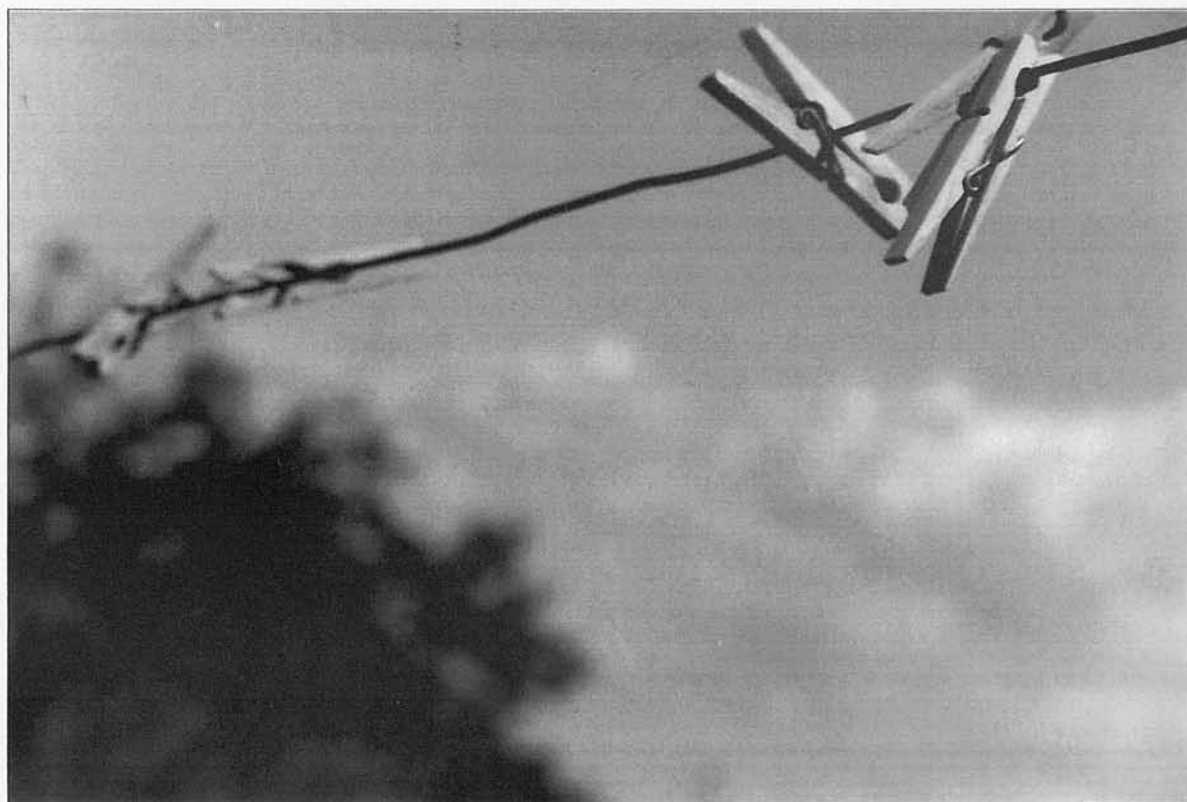
Aljub de pols
entre la llum somorta
del caminant.
La imatge borrosa
d'un oasi per a tots.

REPICS DE TEMOR

Un estertor
et pressiona el pit
i et lleva l'alè.
Tota la vida, feta
en uns instants. Silenci.

Del CD *CLAM*, homenatge als infants d'Àfrica

Maria Teresa Ferrer Escandell

Fotografia de Robert

Les ales

Potser algun dia els ànecs de l'estany
aixecaran el vol.

(Les margarides beuen
al pit dels dos amants,
i els amants s'esfullen
i els pensaments d'amor
i l'herba al sot és tova.

El vent es mou,
la paret cau
i es pon el sol si tu dius prou.
El fons del cel és blau.)

Travessa el vent
l'estol dels ànecs.

Capvespre

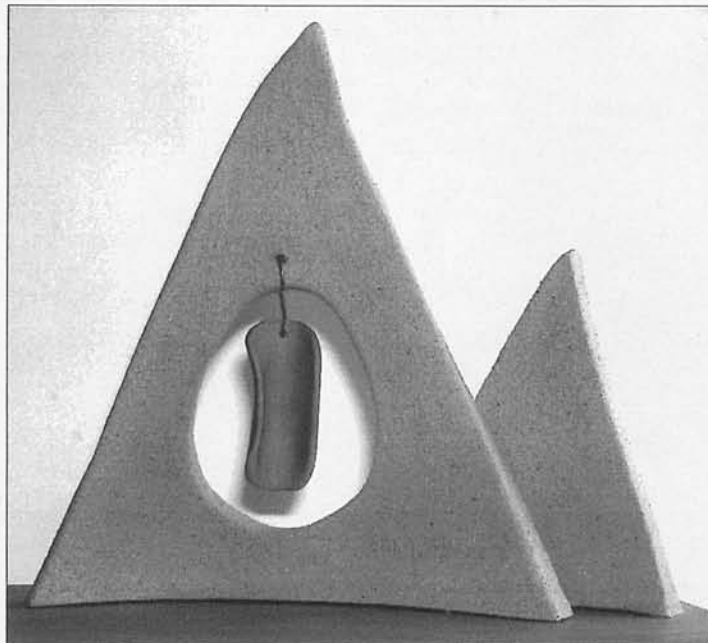
Ara és el cel més fosc que abans.

La claror breu dels finestrals,
els ocells que volen enllà
de l'últim horitzó dels edificis,
el tren que avança buit,
els rails immòbils, l'esclat
groc dels fanals, les fogueres, les cartes
abandonades, els escrits obscurs
al mur de l'escola tancada,
el fred que es reflecteix en el metall
dels automòbils aparcats.

Ara és el cel més fosc que abans.

Tots dos poemes són inèdits i estan inclosos
dins d'una obra que he titulat *És bell el món*

Vicent Tur

«Veles», escultura de Miquel J. Servera

Jubilació

Unes esquerdes fines solquen
una paret encara dreta,
però una mica escrostonada:
escriptura d'arrugues a les galtes i al front.
Quan la vida, madura, comença a decandir,
hi ha una heura delicada, que ens abraça.
El tendre amor commou
les filades de pedra, quan els anys esgratinyen
l'arrebossat, amb una mà secreta.
I l'alegria té
una verdor primaveral,
però també la bruna qualitat de la terra
que descansa, després de la collita.
En aquest aire assolellat de juny,
en aquesta hora lenta, amb ressò de campanes,
em sobta la frescor de l'heura que m'abraça.

Jordi Pàmias

(Inèdit)

Em dic Maria Rosa per les meves dues padrines. M'agrada el dolç, la música -especialment, de piano- i els moixos.

Vaig estudiar a Barcelona els darrers anys gloriosos de les manifestacions antifranquistes i els grisos. Per aquella època, vaig guanyar un concurs de poesia, el "Premio Nacional Universitario Alejandro Salazar, en lengua vernácula" (era tabú parlar de català!), atorgat a València. Des dels dotze anys escrivia poemes i després la poesia m'ha acompanyat amb intermitències, com guspies de llum en la mar d'una existència bastant senzilla i normaleta.

Per a mi, els poemes són fets de la matèria dels somnis, de frustracions i de sublimacions. Són fruit d'una activitat de la ment total, del conscient i del subconscient. Jo crec, com els antics, que el punt de partida és aquest factor irracional de síntesi que personificam en les Muses. En definitiva, tal vegada la poesia no és més que veure les coses d'una manera diferent, trobant-hi relacions noves, i poder expressar-ho en paraules; com digué Maragall, en una paraula viva.

El 1999 vaig publicar una traducció al català de poemes lírics grecs arcaics (Eds. de La Magrana), cosa que sempre havia volgut fer d'ençà que em vaig llicenciar en filologia grega. Arran d'això, vaig conèixer en Vicenç Calonge, que em va donar la oportunitat de posar en llibre els versos que havia anat guardant sense plantejar-me seriosament si alguna vegada els llegirien altres persones. I així he publicat *La interrogació vermella*. El títol procedeix d'una imatge alhora racional i plàstica, de quan en l'adolescència vaig començar a fer-me preguntes sobre el món que m'envoltava. I les preguntes que en un principi tenien un abast gairebé còsmic, s'han anat fent, a poc a poc, més properes, més quotidianes, més íntimes. D'algunes n'he anat trobant la resposta; d'altres, he vist que no tenia sentit fer-les, i de la major part, he après que no tenen resposta. Però al cap dels anys, i esper que per molt de temps, encara

la interrogació vermella / està sempre allà davant, fixa al mur / i m'atreu al seu centre, / com un fruit prohibit.

La interrogació vermella

de Mª Rosa Llabrés Ripoll

PROLEGOMENA

A Jane E. Harrison

Ni una sola de les línies del Partenó és ben recta
i a la superfície de marbre hi neixen líquens grisos.

.....
Vas excavar una era
per deixar al descobert els nínxols
on s'arregleraven els cossos, des de segles,
per fer créixer el fruit de Demèter.

.....
Grècia és vermella de sang i de vi.
És un crit esqueixat des d'un cercle de pedra,
una dansa bàquica de sàtirs enfollits,
una serp tel·lúrica al cim de l'Acròpolis.

Del poemari *La interrogació vermella*

Maria Rosa Llabrés Ripoll

Boira

La nit s'emblanquinava
de boira i per nosaltres
tot es va fer confós.
Els ulls humitejats,
mig oberts a l'engany
es perderen de vista
enmig d'un horitzó
uniforme de glaç.
Conjuntament ansiàrem
trobar sempre i només
la pell de l'altra intacta.
I es repetiren crits
i noms i cap resposta
tornà mai del no-res.
Tan sols el ressò trist
d'un amor esvaint-se
va sobreviure al buit.
eco eco eco eco eco eco ...

Espelma

Pacient el foc reprèn el seu consum,
encès de mort enlaire amunt el fum
en fils de gris cap a la calç del sostre.
La flama ferida reflexa al rostre,
als ulls que se la miren amb desig.
Com que no la puc tocar, doncs l'escric
de lluny perquè no m'arribi el seu mal
disfressat de matèria vertical
i forma fràgil. I l'espurna dansa
a cops d'aire i alens meus de venjança;
tu, lligada fort aquí, al fil central,
sota l'amenaça del buf final.
Plora si vols mil llàgrimes de cera,
massa incendis m'han devastat l'espera i
llarga és, tot jo sóc cendra, i qui ho lamenta?
Si la patim tots, la combustió lenta.

(Tots tres són inèdits)

Nostàlgia

Recordar allò absent amb memòria intermitent,
i aquell flash-back innocent
que la cicatriu em desperta, nostàlgia.
Nostàlgia de sortir a inventar el paisatge
a cada instant, de córrer a socórrer
cada miratge que recupera la meva ment.
Com si intentés fer retornar el que ja he perdut,
el que de mi s'emportà el vent a ràfegues de temps.
Record latent sense turment, nostàlgic inconscient que sóc.
Si escric nostàlgia, sí, nostàlgia, sobre un vaixell de paper
inesfonsable, del que no espero retorn.

(poema engendrat al Cercle Hexagonal)

Josep Vallespir

Crespí i Alemany, *Composició*

Sonates per a piano i violí de Ludwig van Beethoven

Sonates opus 12 números 1, 2 i 3 [1798]

Les tres primeres sonates per a violí, opus 12 (re major, la major i mi bemoll), varen ser compostes els anys 1797-1798 i les va dedicar al compositor Antoni Salieri. Se diferencien principalment de les de Mozart per les elevades dificultats tècniques de la part del piano.

La crítica musical d'aquella època, l'«Allgemeinen Musikalischen Zeitung» de 5 de juny de 1799, comentava asprament: “Sense conèixer fins ara les peces de piano de l'autor, s'ha de reconèixer que, després d'haver-se obert camí per mitjà d'aquesta sonata, sobrecarregada de insòlites dificultats, s'ha sentit al llarg d'aquesta audició, plena de d'aplicació i esforç, com un home que tenia la idea de fer una agradable passejada per un formós bosc amb un amic genial, que es veu aturat contínuament pels cops enemics, fins que, a la fi, surt del bosc esgotat i sense alegria. No es pot negar!; el senyor van Beethoven va pel seu propi camí!, però quin camí més extravagant i esgotador. ¡Pedanteria, pedanteria i sols pedanteria, sense cap melodia! En realitat, només hi ha massa pedanteria, sense mètode; un embolic pel que es sent poc interès; una recerca de modulacions rares; un menyspreu per les formes acostumades; un acaramullament de dificultats sobre dificultat, que fa perdre la paciència i tot el plaer d'escoltar la seva música”.

Sonates opus 23, núm. 4 i opus 24, núm. 5 (Primavera) [1801]

No obstant el que s'ha de dit abans, en el mateix periòdic s'emeté un judici d'una manera molt diferent sobre les dues sonates següents: l'opus 23 (la major) i l'op. 24 (fa major), anomenada “Sonata primavera”. A l'article de 26 de maig de 1802, s'hi comenta: “l'esperit original, fogós i audaç d'aquest compositor, que ja en les seves primeres obres no podia escapar a l'atenció dels entesos, però que no obtingué en totes les parts la mateixa amistosa acollida per ser una persona poc cordial, salvatge i melangiosa, ara comença a evitar tot excés, es torna més clar, i sense perdre el seu caràcter, produeix una millor impressió. I es sabut que quan més sever és amb si mateix un artista com Beethoven, i persevera per aquest camí de la seva pròpia formació, quan menys tracta d'imposar-se i exaltar-se, amb major possibilitat podrà esperar el beneplàcit dels millors i

ff

aconseguirà una fama ben cimentada. Aquestes dues sonates es caracteritzen, així com d'altres conegudes del signant, pel seu sever ordre, puresa i desenvolupament fidel a si mateix, com també per el seu alegre, però, no per això fàcil, *scherzo*, molt oportunament inclòs en la seva meitat. Per acabar, aquestes dues sonates, principalment la primera (op. 23, la major) no són, ni molt menys, de tan difícil execució com algunes de les primeres obres de Beethoven, essent per això recomanables per al gran públic. Solament requereixen ser interpretades amb exactitud i no interpretar-les descabdelladament”. Es creu que les dues sonates formaven en el seu origen una sola obra; Beethoven les va compondre entre els anys 1800 i 1801. El manuscrit de la “Sonata primavera”, que s'ha conservat a la Biblioteca Nacional de Viena, duu la següent inscripció: “Sonata II da L. V. Beethoven”. Així mateix, prova que les dos sonates, les op. 23 y 24, formen un conjunt, la seva comuna dedicatòria a Moritz, comte de Fries (1777-1826), copropietari del banc vienès “Fries & Comp.” En el periòdic vienès «Wiener Zeitung», del 28 d'octubre de 1801, se anunciaven fins i tot les dues obres en una única xifra d'opus com: *Deux Sonates pour le pianoforte avec un violon*, opus 23.

L'investigador G. Nottebohm admeté: “El motiu de la divisió d'aquestes obres fou probablement que les parts de violí estaven impreses en diversos formats, i els editors evitaven el dispendi de reimpressió d'una de les dues parts”.

Sonates números 6, 7 i 8. Opus 30, núm. 1, núm. 2 i núm. 3 [1802]

Un any després de les op. 23 i 24 (1801), varen néixer les tres sonates: op. 30 (la major, do menor i sol major), dedicades a l'emperador Alexandre I. Per què Beethoven va fer aquesta dedicatòria en aquella època encara està per esbrinar... Les sonates varen ser publicades l'any 1803 per l'editorial vienesa *Bureau d'Arts et d'Industrie*; i la primera d'elles, (la major), ho va ser uns mesos abans que les dues restants. Potser aquest és el motiu que indueix al «Allgemeinen Musikalischen Zeitung» del 2 de novembre de 1803, a comentar només l'op. 30-1: “Quan, a homes plens d'esperit, —que ens tenen avesats a escoltar sempre quelcom enginyós—, se'ls ocorre, per una vegada, dir quelcom vulgar, un

s'inclina amb facilitat a creure que no ho ha entès bé, que en qualque punt deu amagar-s'hi alguna cosa. Així li va succeir a qui firma amb aquesta sonata, perquè en trobar-hi poc d'original i exquisit, dubtava en expressar la seva opinió, fins que després de ser interpretada algunes vegades, malgrat les seves esperances, en quedà insatisfet. Això no obstant, no se n'ha de treure la conclusió que aquesta sonata sigui vulgar, ja que de la ploma de Beethoven, no en pot fluir res vulgar. Però, el signant pot assegurar que no té la suficient vàlua". Sobre tot el darrer temps és objecte de crítica, en el que novament se retreu a Beethoven que no sàpiga escriure variacions. "El tercer temps, —un *allegretto* amb variacions—, tampoc no està aconseguit del tot. A Beethoven li havia d'haver estat fàcil aconseguir del tema alguna cosa més plena de contingut. La quinta variació prova aquesta opinió, malgrat de que contrasti massa amb els seus congèneres per la seva serietat en el contrapunt. Però allò que menys agrada al que això signa i que considera indigne del senyor Beethoven, és el continu jugar, al llarg de tretze compassos de la darrera pàgina, entre la petita o disminuïda sèptima i l'excessiva sexta. Això sols podia succeir-li al senyor Beethoven per precipitació en escriure-la o, tot lo més per una condescendència en la lliure fantasia en un moment de poc humor".

**Sonata núm. 9 opus 47
(dedicada a Kreutzer) [1803]**

Beethoven va dedicar la sonata al violinista francès Rodolf Kreutzer (1766-1831), el qual era professor del Conservatori de París, el va conèixer Beethoven l'any 1798 en passar per Viena, durant la seva gira artística per Alemanya. "Aquest Kreutzer és un bon home, qui m'ha donat grans satisfaccions durant la seva estada aquí; la seva naturalitat i manca de pretensió m'és molt més grata que l'interior i l'exterior de la majoria dels virtuoses —ja que la sonata ha estat escrita per a un bon violinista, és molt escaient dedicar-la-li. Estrenada el 24 de maig de 1803 i publicada en 1805, aquesta sonata, va obtenir una acceptació entusiàstica per part del món musical. El 5 de juny de 1805, el corresponsal de l'«Allgemeinen Musikalischen Zeitung» a Frankfurt informava així: "Aquesta obra d'aquest genial compositor, pel qual reclam, anticipadament, la atenció del públic, està dedicada al famós Kreutzer de París, i precisa per a la seva interpretació dos artistes que dominin els seus instruments, i que sàpiguen manejar-los amb el cap i el cor"... "A més, la sonata inclou, després de dues línies d'introducció, un *presto* ple d'efecte, i la part corresponen al piano 12 pàgines estretament impreses; un *andante* bell i original, amb quatre variacions de gran fantasia, i per acabar, un altre *presto*, el temps més extravagant de tots". El genial sord no era insensible ni a les lloances ni a la censura. Són conegudes algunes frases mordaces del mestre

sobre els seus crítics. Això no obstant, no es deixava influenciar en la seva creació. No li agradava parlar sobre els problemes del seu art, trobant-los-li la solució ell mateix en llargues cavil·lacions i a força d'un continu assaig. Aquesta actitud ha quedat reflectida, en part, en els seus llibres d'esborranys i apunts.

Sonata núm. 10. Opus 96 [1812]

La creació de la última sonata para violí de Beethoven, op.96 (sol major), està lligada amb el rival de Kreutzer, el francès Pierre Rode (1774-1830). Aquest virtuós va arribar a Viena a mitjans de desembre de 1812; en tornar del seu viatge a Sant Petersburg, Beethoven s'apressà per acabar la sonata, a la vegada que treballava en la sèptima i octava simfonies, perquè la sonata s'havia d'estrenar en un concert privat a la casa del príncep Lobkowitz, interpretada por Rode i l'arxiduc Rodolf. El 29 de desembre es va celebrar aquest concert; el 4 de gener de 1813, el crític del diari «Linzer Musikalischen Zeitung», expressava desfavorablement la seva opinió sobre l'execució de Rode: "El gran violinista Rode ha interpretat en aquest dia un nou *duetto* per a pianoforte i violí, conjuntament amb sa altesa imperial l'arxiduc Rodolf, a ca el príncep Lobkowitz. El conjunt va ser ben interpretat, però hem de ressaltar que la part de piano va executada amb major mestria, més esperit i adaptant-se amb més propietat a l'esperit de la peça que la part del violí. La fama del senyor Rode sembla estar més tost cimentada en la audició de concerts que en aquest gènere de música. La composició d'aquest *duetto* és del senyor Ludwig van Beethoven; poc més pot dir-se d'aquesta obra, si no és que supera a totes les restants obres d'aquest gènere en popularitat, humor i enginy".

Agustí P. Aguiló

Rivera Bagur / L'art naïf *

MIQUEL RIVERA BAGUR, va néixer el trenta de gener de 1919 a Alcúdia (Mallorca). És el nostre pintor *naïf* més conegut arreu. Representa la ingenuïtat, l'amabilitat, l'atmosfera paradisiàca perduda i el gust melancòlic. Segons em contà, la seva infantesa transcorregué com la d'un infant qualsevol de poble mallorquí del seu temps. Envoltat per la natura, s'hi trobava bé; sabia els noms dels ocells i de les flors, coneixia el camp i els animals. En la seva obra, el gust per aquell temps passat ha quedat, amb amorosida bona voluntat, com a congelat; l'infantilisme dels seus personatges i els personatges idealitzats la conformen. Deia que li agradava anar pescar amb la seva canyeta al port o a l'Albufera. Veient qualsevol de les seves pintures, primer de tot, crida l'atenció la presència de l'aire lliure, la vida natural, la transparència, com també els aspectes amables de la vida, el cromatisme i l'encís; la benevolència del pintor queda així plasmada en els principals motius i temes dels seus quadres.

La semblança de Rivera Bagur és la d'un home de la seva època, i en va patir els avatars corresponents al seu temps. Una mica decebut, cerca l'aïllament, encara que tampoc no refusà associar-se amb altres artistes, pintors i literats, féu part del Grup TAGO, i juntament amb ells, impulsà la renovació de l'art a Mallorca i coneixia bé l'avantguarda, l'art abstracte i l'informalisme, però no caigué en la temptació d'adherir-s'hi. Els crítics d'art divideixen el seu quefer en tres etapes: una, molt breu, és l'expressionista (1943-1944), l'altra correspon al realisme (1950-1959) i la definitivament *naïf*, s'inicia des de l'any 1959.

L'atzar de la vida el portà a Madrid, perquè volia fer art, però la guerra civil trencà els seus desitjos, rompent la il·lusió d'una vida artística; l'atzar també se l'endugué ben lluny: com a soldat de l'exèrcit espanyol, lluità a Rússia. Tornà del front rus fart de sang i guerra, dels horrors que hi visqué, de la tragèdia de conviure amb la mort i la destrucció de manera quotidiana. La seva obra sembla la negació d'aquells records violents, viscuts en primera persona. Però aquell mallorquí tan local i universal i de formació autodidàctica, al que avui se'l considera com un dels mestres de l'art *naïf*¹, no ho

tengué senzill per realitzar-se com a artista. Rivera Bagur no és precoç; pictòricament parlant, començà quan ja fregava la trentena d'anys. D'ençà 1949 pintà professionalment. Els inicis no foren encoratjadors, la seva obra no agradava. Li aconsellaven, --suposam que amb bona intenció i de bona fe--, que canviàs de tècnica i, com més s'esforçava en seguir els consells, més difícil li era expressar-se amb els pinzells. Home arrelat a Mallorca, des que es professionalitzà, només sortiria de l'illa en comptades ocasions.

Les seves formes són rodones, suaus, sense gaire angles ni arestes que la compliquin, però són plenes d'observació i tampoc no estan mancades de sensibilitat i d'energia. La seva pintura és un exercici memorístic, l'intent de reconstrucció d'una passat idíl·lic i idealitzat: les bicicletes, els carros pagesos, els ferrocarrils, el pagès amb el seu capell, --figura molt estimada pel pintor--, el paisatge mallorquí en definitiva. Amb quina emoció i nostàlgia veim córrer el tren per la plana del Molinar a la seva pintura!

Rivera Bagur és el pintor de la llibertat del color, fa ús generós d'un estoig de pigments variats; pinta els ocells verds, blaus, de roig, i així i tot no resulten exòtics. En la seva recerca, ha practicat l'oli i el *gouache*, l'aiguatinta i el dibuix, que és sempre ingenu i sembla tenir una perspectiva angèlica.

El literat Josep Maria Palau i Camps li dedicà un homenatge, deia així:

*El tenim davant els ulls
acabat, brillant, policrom,
i dona goig de mirar
envoltat de fusta verge,
tan clar,
tan arrodonit,
alegrant tota la cambra.
És un somni talment
intocat. Com verge
de carícies d'unes mans
i, penjant de la paret,
ens fica portes endins
dels ulls àvids,
tot un munt de sentiments,
de sensacions,
com una font, brollant sempre
i sense estroncar-se mai,
calma la set de l'esperit
amb aigua que mai s'acaba
i mirant-lo, quietament,
un es sent com un nadó*

¹ Un antecedent d'aquest tipus de pintura a Mallorca el trobam a l'obra de Ramon Vera; aquell pintor mallorquí visqué molt d'anys a Amèrica i no començà a expressar-se artísticament fins que tornà de terres americanes als cinquanta anys; com si es tractàs d'un exercici de memòria nostàlgica, en un dels seus quadres mostra el port d'Andratx amb una atmosfera americana. En l'actualitat, la torxa del quefer *naïf*, que ha portat, durant tants d'anys i tan bé, Rivera Bagur, sembla que ha passat de les seves mans a les de Joan Guerra.

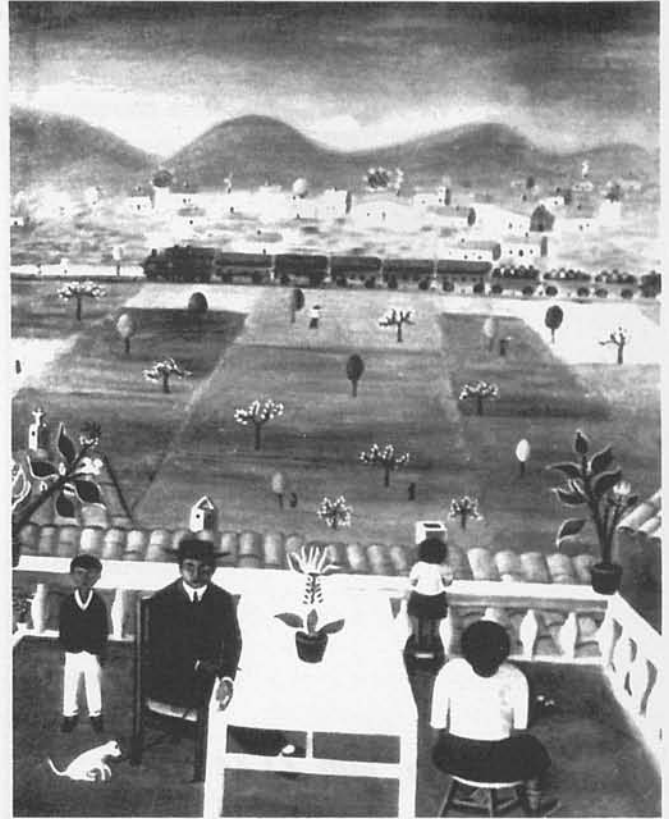
davant la primera llum,
la primera aigua
o el primer bleix.
Tan sols tu, pintor,
saps els sofriments,
els mals somnis,
les il·lusions mortes
i els trossos d'ànima
que has anat deixant pel camí de l'art
fins deixar el quadre
--aquest tros de la teva ànima--
tal com el veig jo ara,
tal com em parla /
de la paret estant

El quadre, (12 de gener de 1960).

No és gens estranya l'actitud d'aprovació, d'alguns crítics i de creadors avantguardistes, front a "l'obra innocent" dels naïfs, perquè —malgrat la ingenuïtat que els caracteritza— sol ser intemporal. I no deixa d'ésser una paradoxa, car els naïfs vertaders conreen el seu art, la seva pròpia parcel·la, a vegades sense cap formació prèvia, sense preocupar-se massa de l'avantguarda artística o, fins i tot, sovint la seva obra és contrària a la innovació pictòrica. Els pintors estimats de Rivera Bagur, segons confessió pròpia, eren Gauguin, Rousseau ("Le Douanier"), Fra Angelico i Joan Miró. Abandonats definitivament els primers intents d'assolir la perfecció tècnica, Rivera Bagur s'amollà per una vessant lliure d'academicismes i creativa, perquè no es tracta d'una pintura clàssica de cavallet, sinó de creació pura, imaginativa i realista simultàniament.

El crític Corredor Matheos en va dir d'ell: "...a Rivera Bagur no se le puede comparar con cualquier otro artista. Se queda en su sitio, con esa misma sensación de soledad que producen, a pesar de que no resulte fácil descubrirla a primera vista, sus cuadros. Pintor de una personalidad indudable, su mundo es tan inconfundible como cualquier otro de los que han llegado a crear los artistas auténticos, que no son muchos". ("El terrenal paraíso de Rivera Bagur", a «Papeles de Son Armadans», núm 114, setembre de 1965).²

² L'estima general que es té per la seva obra es reflecteix en la crítica més seriosa i rigorosa. A més de les nombroses exposicions que va fer aquí i al estranger, posseeixen quadres seus diversos museus europeus, entre d'ells el Museum Franz Hals d'Haarlem, d'Holanda; Internacional Naïf Anatole Jakovsky de Niça (França) i el de Pintura Naïf d'Ile de France, a París. Al Museo de Arte Contemporáneo de Madrid s'hi troba la peça *Lliçó d'Història Natural* (1952). També en tenen al Centro de Arte Reina Sofia.

Rivera Bagur, *El Molinar* (1962)

Jaume Pomar n'ha escrit: "No ha volgut pintar el món on viu, en Rivera Bagur, sinó un altre món potser impossible, però profundament desitjable" ... "Davant les teles de Rivera Bagur, hom sent el desig de passar a l'altra banda del mirall, enllà de l'argent viu". (Fragments del capítol *Miquel Rivera Bagur (Alcúdia 1919-Palma 2000)*, *La utopia de la pau per mitjà de l'ingenuïtat*, a «Vint pintors de Mallorca», Col·lecció Menjaments, d'Edicions Documenta Balear, Palma, 2003).

Volem acabar aquesta nota amb uns altres poemes que li dedicà el poeta Rafel Jaume, animador del Grup TAGO i fundador de «Cavall Verd», llibreria especialitzada en poesia, es diu *A Miquel Rivera Bagur* i fou publicada per «Lluc» el juliol de 1973:

Quan cantarà aquest ocell
de paper que tu posares
dins una gàbia de veres?
Quan cantarà aquest ocell
de paper, tu i jo serem
mans plegades per a sempre
morts de veres.

Joan Fullana

* Dedicat a Bartomeu Fiol en els seus setanta anys

**CRISTALERIA
PEREZ SABATER**

**Telèfons : Paco 600 44 44 27,
José 607 98 45 97,
Toni 607 98 46 97.**

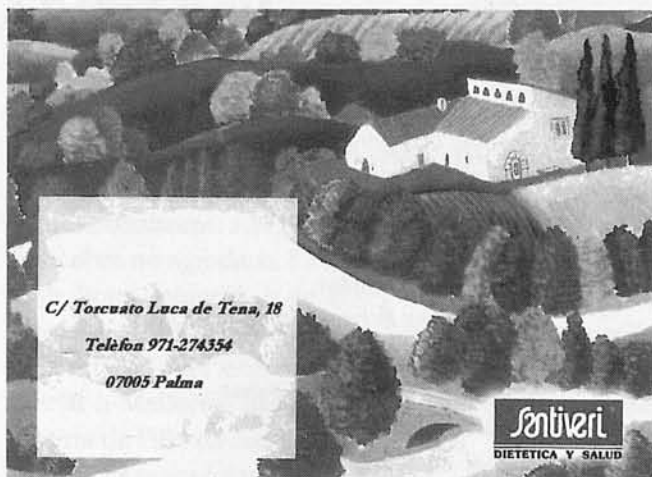
**Carrer de Son Magraner, núm. 4
Son Espanyol, (07120 Palma)
Fax 971 439001**

**Taller
aluminio**

**CRISTALERIA
PEREZ SABATER**

☎ 971 43 84 33

*C/ Torcuato Luca de Tena, 18
Telèfon 971-274354
07005 Palma*

Fontiveri
DIETÈTICA Y SALUD

Notes: Si arriben escrits per a la seva publicació, hauran d'anar signats amb noms i llinatges. A més del manuscrit (d'una extensió màxima de tres fulls a doble espai) amb la signatura personal de l'autor, s'inclourà còpia en disquet o CD (en Word o en Wordperfect), document d'identitat, l'adreça i un telèfon de contacte. Si es tracta de l'escrit d'un col·lectiu, l'haurà de signar com a mínim un dels seus components, que se'n responsabilitzarà.

- *S'Esclop, Quadern cultural* no tornarà cap original no sol·licitat i es reserva els criteris de selecció i tipogràfics.
- *S'Esclop, Quadern cultural* no rep ajudes oficials de cap tipus, sols es sosté gràcies a la venda d'exemplars, als subscriptors i a la publicitat; per això, si estau d'acord amb la línia de difusió cultural de *S'Esclop, Quadern cultural*, la millor manera de recolzar-la és adquirir-la fent-vos subscriptor o anunciant-vos-hi.
- Si voleu fer-nos arribar les vostres suggerències, ens les podeu enviar a *S'Esclop, Quadern cultural*, Apt. de Correus, núm. 332 de Palmanova 07181 (Calvià), Mallorca, Illes Balears.

R.

Anunciau-vos a

S'Esclop
Quadern cultural

Espais disponibles per a publicitat

Telèfon 639 - 954223

Marta Callada

La paraula no dita com au a la deriva
omple de vol els silencis
escampa signes caiguts dels llavis
com si fossin perdudes pregàries.

Observa la línia del so,
cercle concèntric cap el punt d'origen
sense vèrtex, sense vertigen
ni fissura de significat
per on s'escolin les idees.

Observa la línia del cor,
batec simètric cap a la sang d'origen
sense por, sense impaciència
ni pena d'enteniment
per on s'amagui el contacte.

La paraula no dita com a pedra en allau
cerca cau on acabar el viatge
estén un llenç de comprensió
i en recer de boca que la contengui.

Quan calles, Marta,
encara que no te n'adonis,
entre nosaltres naix
una flor de desig.

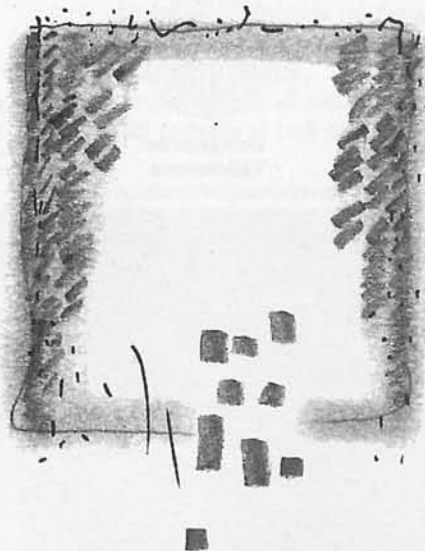
no m'importa desfer-me
si tu m'ordenes.
no m'importa estimbar-me
si tu m'aculls.
no m'importa deixar els cims
si tu m'esperes.

vull fondre el meu alè
contra la teva brisa,
bescanviar dolçor
per la teva sal.

destrempar-me
en un fred de riu
per trobar-me
dins el teu ventre
oceà.

(Inèdit)

Àngels Cardona

JEAN SERRA, 16-VI-03 - Eivissa

Jean Serra, sense títol, (cera damunt paper)

Errata

Malgrat la cura que hi posam, en la confecció dels textos es cometien errades; aquesta nova signatura és per a, en qualque mesura, pal·liar-les. Si en detectau qualcuna, digau-nos-ho i tindrà reflex en aquest apartat.

R.

En l'anterior núm. 9, en el poema titulat «Papallones de Llibertat», de Maria Rosa Llabrés Ripoll, (pàgina 7, 1a. columna) havia de dir: "Em vaig mig despertar una matinada" i no, com hi aparegué: "Hem vaig mig despertar una matinada".

I, en la pàg. 30, en la signatura «Poesia francesa d'avui», que té a càrrec Maties Tugores i Garau, en les poesies de Jean Yves Leguen en el vers 7, on diu: "resultant de las nostres memòries, s'hauria d'haver escrit: "resultant de les nostres memòries" i, en el vers 17, on diu en francès: "né de noms" ha de dir: "né de nons"; i, d'altra banda, en la versió catalana, on diu: "nascut de noms" hauria de dir: "nascut de no".

Vespre de poesia a Valldemossa

Dissabte, 20 de setembre, a les 19.30 h

Ceïla F. Chopin – G. Sand, la Cartoixa

Places limitades - reserva aconsellable: 971 61 60 51

- Entrada de franc -

Poetes

Carme Bennàssar

Antònia Serrano

Lluís Servera Sitjar

Antoni Vidal Ferrando

&

Violoncel·lista

Lluís Marsillí

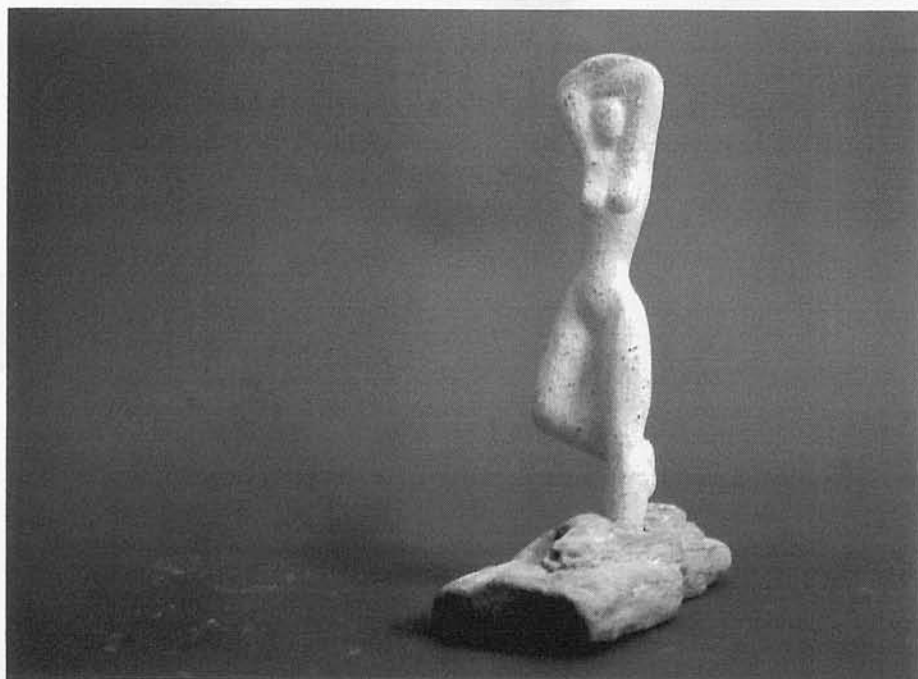
Sopar amb els poetes i el músic

Places limitades - reserva imprescindible: 971 61 60 51
Restaurant Sa Costa, a les 21.15 hores (15 € per persona)

Delegació de
Valldemossa

Amb agraïment a
Rosa i Jaume
Capllonch Ferrà

Estatueta, Yolanda Rodríguez

Ja al segle I abans de Crist, Vitruvi, a la introducció dels *Deu Llibres d'Arquitectura*, es disculpa per la impossibilitat d'oferir poesia en el seu escrit, car sap que la poesia, amb el seu joc de metàfores, serveix per captivar al lector i, així conduir-lo de manera agradable fins al final del text. Jaume Mesquida, que domina el poder engrescador de la poesia, ha decidit narrar una de les parts més desagradables de la nostra història amb l'arma del vers. Aquest llibre està dedicat a tots els que moriren en la guerra civil i en especial als que no tingueren un digne enterament. Ja des d'aquesta dedicatòria coneixem que l'actitud del poeta és molt valenta car sap que haurà de lluitar contra totes les veus que, cada cop que algú vol parlar sobre aquests temes, reclamen com a solució el silenci i l'oblit i comparen el relat d'aquests fets amb gratar les ferides [...] La guerra civil a Mallorca no té episodis èpics, més aviat és una successió d'afusellaments i foses comunes, de terror i desaparicions. Mallorca és una illa on l'*omerta*, la llei siciliana no escrita del silenci, respecte a aquests fets encara està vigent [...] La nostra societat estarà més sana després d'aquest llibre surti al carrer. El poeta ens diu ja en el segon poema del llibre:

***Hi haurà un temps en què
només podrem dir justícia a
la / justícia quan aquesta
enforni el pa per a tots***

Josep Lluís Aguiló

(Fragments del pròleg *L'òbol de la Paraula* del poemari encara inèdit de Jaume Mesquida titulat *Òbol de silenci*).

IV

Aquesta terra que ens manté mai no ha estat nostra, ni és
dels morts que condormits per a sempre esperen
el dia de la resurrecció.

Avesats a no gaudir del cel, ells, indiferents, ni miren.

Les estrelles que espurnegen a sobre fa temps que s'apagaren
en el seu cor.

Les seves dents roseguen plenes de ràbia rels d'alzina
i de morer.

Un pensament clavat entre cella i cella predica un antic
horror on ressonen els claus de les botes sobre
el sòl empedrat i la grava ensorrada.

No, com sempre havíem somniat sentir, les lleugeres i més
suaves petjades de la vida sobre el llorer.

Els seus ulls, que eren com a brillants i negres grans de
ràim, es buidaren del most de la mirada.

Amb quina feminitat van ser dits els masculins versos
d'amor!:

de la seva aspriva boca s'escolaven igual que l'aigua clara
s'escola entre els dits de la llum entonant un cant
ple de margalides i roselles en els llavis pintats
de l'horabaixa.

VI

On els enemics es van fer dèbils, els amics es feren forts,
on es cruiaren les teules amb la neu de l'hivern
i amb el sol de l'estiu,

les flors en els descampats creixen entre les espines
amb la consciència perfumada i neta,

on l'aigua que inunda els rostres de la pedra és només
un plor d'alegria,

on les paraules donen el seu pa més esponjós i la fruita
del coratge al bell mig de la vida,

sobre la taula compartida un pitxer ple d'esperança
dóna a llum el sol que es filtra per la finestra
a la mateixa hora en què els ocells puguen als cims
de les murades i dels arbres per a saludar
el naixement del dia,

així i tot encara entre les bardisses i carritxeres una cadena
de ferro ens tanca el pas,

una cadena de ferro ferma un costat i l'altre del camí
amb gruixudes anelles;

mogudes pel vent cada una d'elles és una baula que
colpeja la consciència invisible de l'aire.

Quanta mort ens ha costat el viure. quant dolor ha estat
la felicitat!

D'Òbol de silenci

Jaume Mesquida i Sansó

Reset

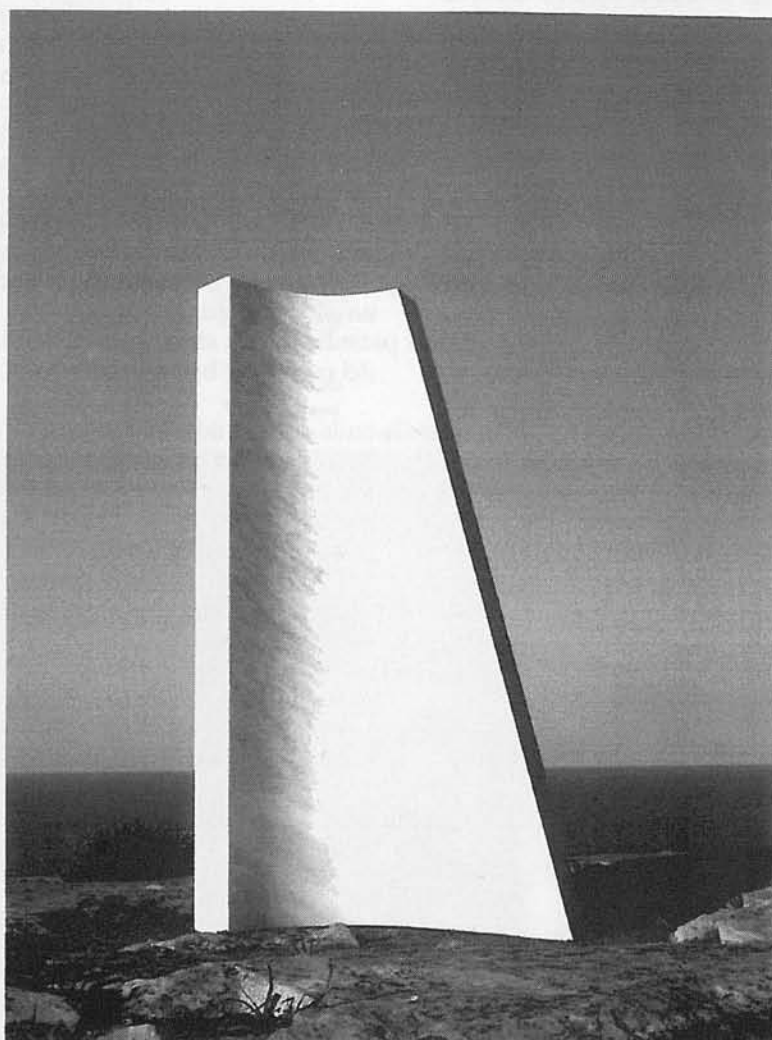
És el moment. Prou d'esperes fingides,
 prou d'embussos, i trucades perdudes.
 Ara és el moment. Prou tardes d'hivern,
 prou pluges mullant la mateixa acera,
 prou arxius buits en el disc dur del temps.
 Ja en tint prou per avui, prou de polítics,
 de bombes, d'amor embalsamant mòmies.
 Només vull oblidar-me d'aquí on visc,
 des d'aquest punt, començar de nou.

Sons fàctics

Despertava a les veïnes amb sons
 d'ultratomba que insultaven, sangosos,
 els despits d'un món ple d'ocells de fum.
 A vegades guanyava i el carrer
 renaixia d'arbres i de mirades.
 Estava convençut de totes, totes
 que cada nota era un estel fugaç,
 un àngel elèctric, una protesta
 desafiant, dins l'oïda del cel.
 En el cementiri, en les nits callades,
 el senten cremar els darrers acords.

(Inedit)

Pau Janer

Joan Costa, escultura

Gravetat

Seia a sota d'un arbre quan,
de sobte,
una poma li caigué al damunt.

N'olorà el perfumat aroma,
n'assaborí la gustosa polpa,
sentí
com li regalimava el nèctar
per les rosades genives,
gaudí d'aquell fruit amb delectança
i recordà Adam
al bell llindar del Paradís.

Assaciat i a pler,
bastí una enginyosa teoria
segons la qual
els cossos
-així com sona-
cauen pel seu propi pes.

Isaac,
em pens que li diuen

Monòlit

L'envoltaren i dansaren,
fins que es féu tard.

Tot seguit,
una pluja menuda i persistent
amarà els prats,
mentre una munió d'ocells
cercava aixopluc
a recer de les Grans Soques.

Quan bramà el Tro,
ningú no gosà moure's.

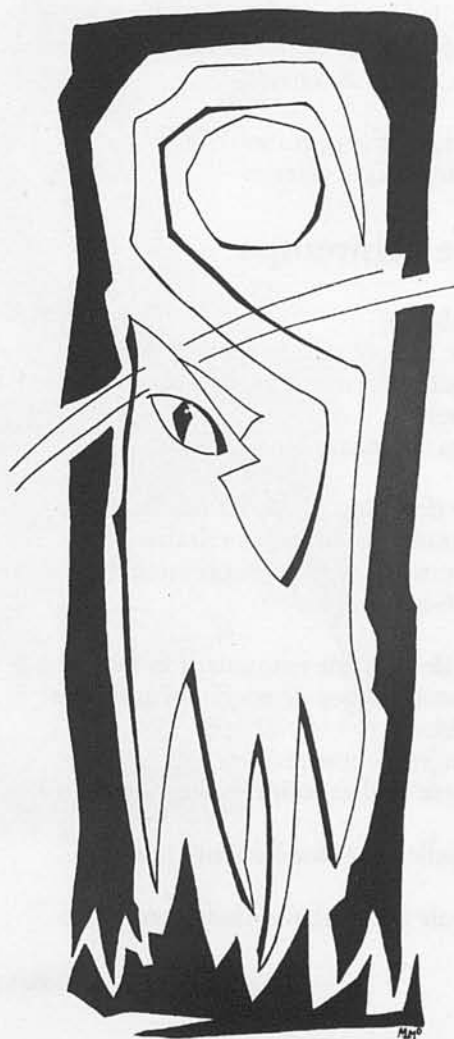
N'endevinaren la Por,
el nítid perfil de la recança.

Diluvi

Mira com plou:
és un signe inequívoc
de canvi,
tot i que l'irat ruixat
tengui ara
l'enganyosa aparença
de l'apocalipsi.

De l'obra inèdita titulada (provisionalment) *La volta celest*

Miquel Àngel Lladó Ribas

Il·lustració de Marilús Miranda

Poesia francesa d'avui

Maties Tugores i Garau

És animador cultural, docent i director de la revista «Poésie Terrestre». A més, l'any 1994, fundà l'associació Hèlices que publica llibres, organitza exposicions de pintura, lectures poètiques, i prepara, pel proper 2004 per a celebrar el seu 10è aniversari, el Festival International de Cinéma Poétique. El seu nom: EMMANUEL BERLAND, nascut el 1957 a Nogent-sur-Marne. Ha publicat més de dotze llibres. En destacam: «Exil Céleste» (Cahiers de Poésie Verte), i «Cantique de couleurs» (Editinter). Georges Sédir ha dit: "E.B. confereix als versos un deseiximent i un natural que sedueixen". Tristan Varennes: "E.B. tindria el do de tutejar als àngels?" I en Jean-Pierre Lesieur: "...desarrelament. És això m'he sentit desarrelat o sigui conduït dins un altre país el de la poesia."

Pérennité

La primeur de la mort
vient longtemps avant,
ne lui résiste pas
autant labourer la mer

mais sur le chemin aveugle, les yeux clos
tu cours vers l'unique cathédrale
les joies, le bon fourrage ne sont rien
comparés à la pente qui nous rend libres
et égaux dans l'ascension

du gibier, à foison, toujours à
portée des mains célestes

Même printemps

Mon enfance
je vérifie tout ce que tu respectais
j'aime définitivement les palombes
qui passent
et que tu ne faisais qu'entrevoir

La fuite des axes, le départ des flocons
l'effritement de mille cathédrales
dans la nuit glacée, tu les pressentais:
je m'y résigne

Le souffle du vent emmenant la Divinité
sur d'autres plages de roche à l'aube des
millénaires,
je le conçois, comme autrefois,
je sais être seul et sentir ma tristesse,

sur laquelle on a doucement chanté,

s'évanouir à l'air chaud de la campagne

(Inédits)

Perennitat

La primícia de la mort
ve molt abans,
no li resisteixis
igual llaurar la mar

però sobre el camí cec, ells ulls clucs
corres cap a l'única catedral
les alegries, el bon farratge no son rés
comparats al pendent que ens torna lliures
i iguals dins l'ascensió

de caça, a cabassos, sempre a
l'abast de les mans del cel

Mateixa primavera

Infància meva
comprovo tot el que respectaves
estimo definitivament els tudons
que passen
i que no feies més que entreveure

La fuga dels eixos, la marxa dels flocs
l'esmicolament de mil catedrals
dins la nit gelada, les pressenties:
m'hi resigno

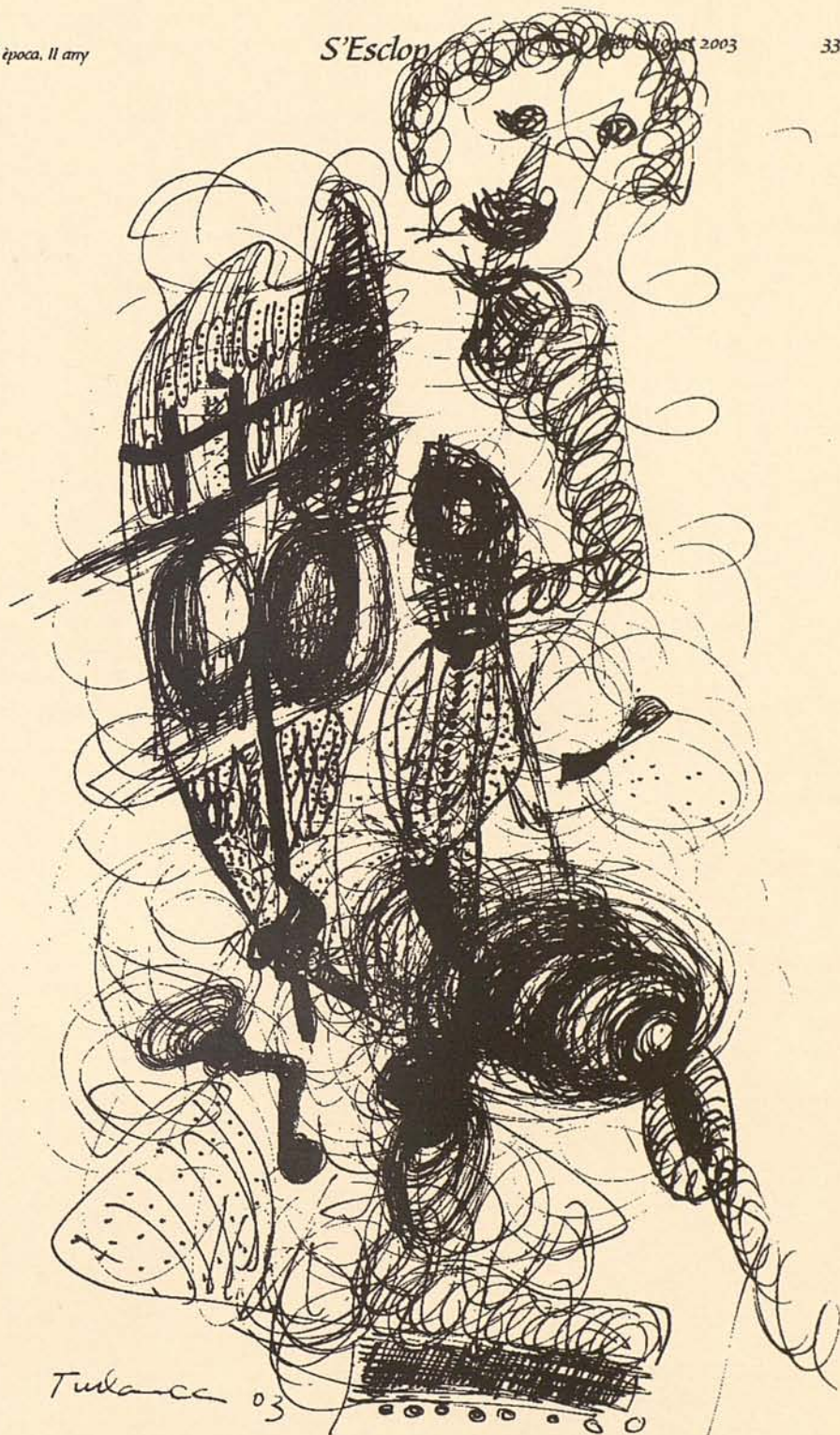
L'alè del vent conduint la Divinitat
sobre altres platges de roca a l'alba dels
mil·lenaris,
ho concebo, com antany,
sé estar sol i sentir la meva tristor,

sobre la qual hom ha dolçament cantat,

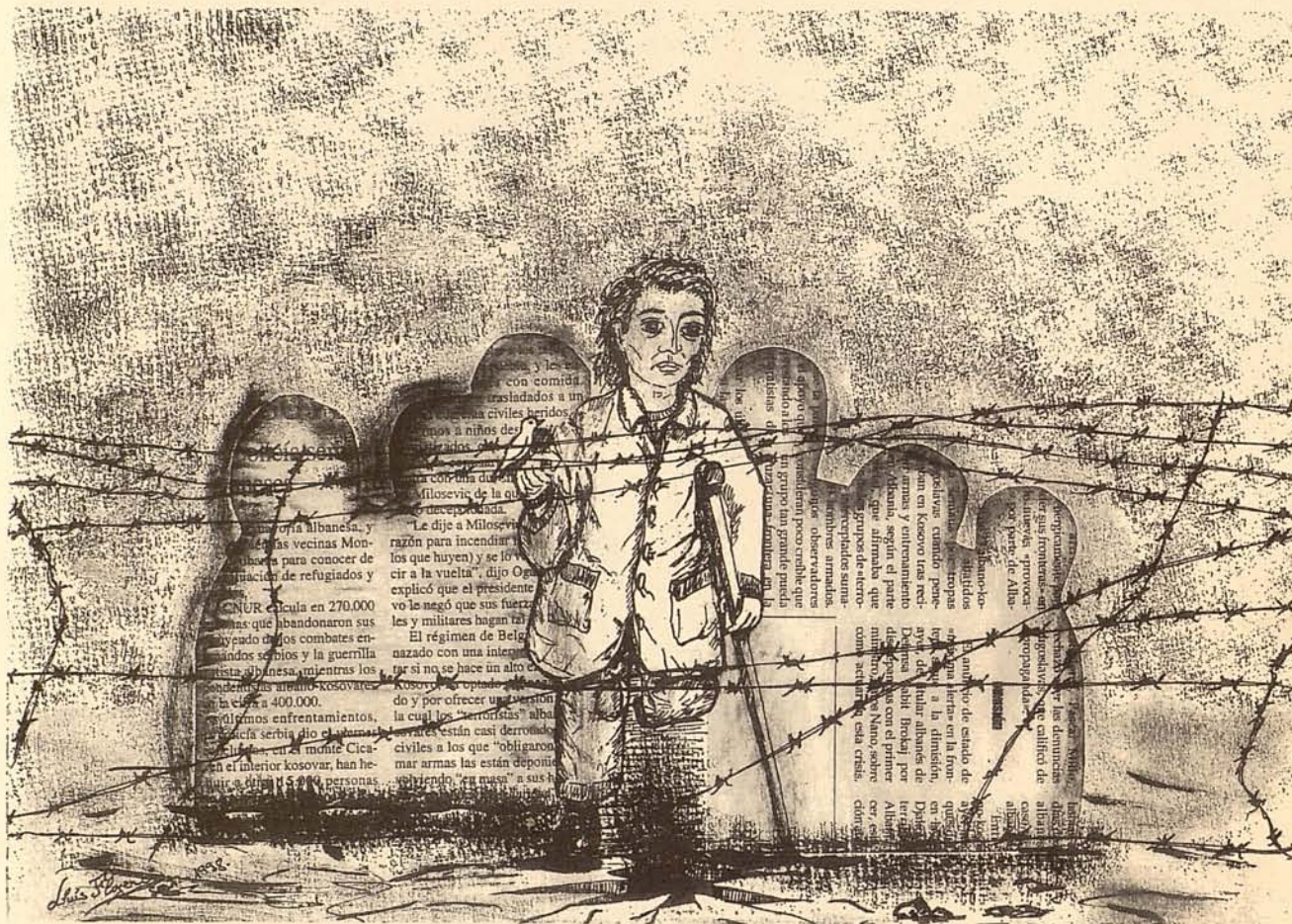
esvair-se amb l'aire calent del camp

(Inédits)

Emmanuel Berland

Tudanca, «S'Esclop», tinta sobre paper vegetal

Filferro, Lluís Florenç

AIRE ACONDICIONADO - EQUIPAMIENTO HOTELERO

HUMICLIMA

SERVICIO Y GARANTIA

www.humiclimate.com

ISO 9002

HUMICLIMA - Cami Vell de Bunyola, 39 - Pol. Ind. San Castelló - Palma de Mallorca - Tel. Oficinas 971 431 216 - S.A.C. 971 431 090 - Fax 971 200 228 - 971 754 751 - E-mail: humiclimate@humiclimate.com

KLIMA HOTELS - Avda. 16 de Julio, 53 - Pol. Ind. San Castelló - Palma de Mallorca - Tel. Oficinas y S.A.C. 971 900 390 - Fax 971 900 395 - E-mail: klimahotels@ono.com